

ŁUKASZ ALBAŃSKI, *Adopcja międzyrasowa. Refleksje nad pokrewieństwem, rasą i przynależnością*, TAIWPN Universitas, Kraków 2018, ss. 196

Współczesna debata nad wielokulturowością nabiera dynamiki z każdą dekadą, co oczywiście jest związane z narastającą emigracją i migracją na całym świecie. Globalny świat staje się w coraz większym stopniu wielokulturowy, zarówno dzięki wspomnianym realnym wędrówkom ludzi z kraju do kraju i kontynentu na kontynent, jak również z rosnącym prymatem rzeczywistości wirtualnej, która bez wątplenia jest „ponadkulturowa”, czy wręcz „wszystkokulturowa”. Wielokulturowość nie jest wyłącznie tylko faktem demograficznym, ekonomicznym, czy kulturowym, ale także politycznym i wzbudza ogromne spory o charakterze ideologicznym. Mamy tu do czynienia z całą mozaiką podejść i poglądów – od jej wersji lewicowej i koncepcji różnorodności po zdecydowaną jej krytykę z pozycji

różnego typu nacjonalizmu, czy zwykle zachodnich systemów wartości. Wielokulturowość ma różne odsłony i bez wątpienia jest warta badania. W ostatnich dekadach rozszerza się przy tym pole badawcze w tej dziedzinie, czego przykładem jest książka Łukasza Albańskiego zatytułowana *Adopcja międzyrasowa. Refleksje nad pokrewieństwem, rasą i przynależnością*, która stanowi przedmiot niniejszej recenzji.

Na pracę składają się: wstęp, siedem rozdziałów, zakończenie, bibliografia oraz indeks nazwisk. W pierwszym rozdziale wyjaśnione zostało zjawisko rodzicielstwa na odległość, czyli adopcji międzyrasowej. W tym celu autor przytoczył koncepcję rodzin światowych, której twórcami są Ulrich Beck i Elisabeth Beck-Gernsheim. Łukasz Albański powołując się na ich słowa, wskazuje, iż rodziny światowe tworzą „nowego typu kombinacje bliskości i odległości, a także równości i nierówności przekraczających kraje i kontynenty”⁶. Następnie autor poruszył kwestię wieloznaczności rozumienia obcości, a także emocjonalnej wartości dziecka. Bez wątpienia, rozdział ten stanowi znakomite wprowadzenie teoretyczne dla dalszych rozważań i bardzo dobrze świadczy o erudycji autora.

Rozdział drugi dotyczy zagadnienia pokrewieństwa oraz opieki nad dziećmi. Autor przedstawił ewolucję pokrewieństwa, skupiając się na biologii ewolucyjnej, genetyce zachowań oraz psychologii ewolucyjnej. Ukazał także niezwykle istotną rolę, jaką odgrywa kultura dla opieki nad dziećmi. W tym przypadku zwrócił uwagę, iż w wielu kulturach dla przeżycia dziecka konieczne jest uznanie pokrewieństwa przez osoby dorosłe. Łukasz Albański wskazał także na znaczenie rodzeństwa w kwestii wychowania i socjalizacji dzieci, jak i możliwość sprawowania opieki nad dziećmi przez dalszych krewnych oraz osoby niespokrewnione, powołując się przy tym na antropologiczną typologizację rodzicielstwa, wyróżniającą dwa jej rodzaje: biologiczne oraz społeczne. Rozdział ten cechuje bardzo wysoki poziom merytoryczny.

Rozdział trzeci poświęcony został problemowi przynależności rasowej. Łukasz Albański na początku swoich rozważań skupił się na ewolucji ludzkiego gatunku, która, jak wskazuje, stanowi wyjaśnienie dla zróżnicowania cech fizycznych ludzi, gdyż w precyzyjny sposób tłumaczy występowanie podobieństwa oraz różnic pomiędzy nimi. Autor ukazuje także, iż podział ludzi na poszczególne rasy nie odnajduje swojego potwierdzenia w nauce. Podkreśla, że rasa jest jedynie konstruktem społecznym, a wciąż podtrzymywane klasyfikacje typów rasowych wynikają z zakorzenionych przekonań, poczucia tożsamości oraz istniejących relacji władzy i nierówności społecznych. Łukasz Albański zwraca przy tym uwagę, iż „hierarchie wyższości i niższości rasowej są społecznie konstruowane według wartości należących do kultury uprzywilejowanej większości”⁷. W rozdziale tym przedstawiono także pojęcie neutralności rasowej, która, jak akcentuje autor, w praktyce odnosi się wyłącznie do odmienności w sensie

⁶ U. Beck, E. Beck-Gernsheim, *Miłość na odległość. Modele życia w epoce globalnej*, przekł. M. Sutowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 13, podają za: Ł. Albański, *Adopcja międzyrasowa. Refleksje nad pokrewieństwem, rasą i przynależnością*, TAIWPN Universitas, Kraków 2018, s. 14.

⁷ Ł. Albański, *Adopcja międzyrasowa*, s. 58-59.

fizycznym, natomiast nieuwzględniany jest społeczny wymiar rasy w kontekście istniejących nierówności w społeczeństwie. Na koniec została poruszona bardzo interesująca kwestia, jaką jest dyskusja nad znaczeniem odmienności rasowej w kontekście ilorazu inteligencji. Rozdział ten zawiera treści niezwykle istotne dla tytułowego problemu i niewątpliwie zasługuje na pozytywną ocenę.

W rozdziale czwartym autor analizuje różnorodne konteksty adopcji międzyrasowej oraz zagranicznej. Zostały w nim opisane istotne kwestie społeczne, takie jak ubóstwo, niesprawiedliwość rasowa, wielokulturowość, prawa mniejszości i tożsamość dziecka. Zawiera on również historyczne ujęcie adopcji w Stanach Zjednoczonych, jak i zjawisko adopcji zagranicznych do USA po II wojnie światowej. Autor poświęcił w tym miejscu także uwagę konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, określanej jako konwencja haska, której głównym zadaniem jest zapewnienie praw dziecka zgodnie ze standardami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Podkreślił on także, że konwencja ta stanowi fundamentalne ramy interpretacji dla adopcji międzynarodowych, a w szczególności ma służyć do uchronienia dzieci przed nielegalnymi praktykami związanymi z procederem handlu ludźmi. Rozdział ten, podobnie jak poprzednie, zawiera dobrze uargumentowane analizy, przyczyniające się do wysokiej jakości książki.

W kolejnym rozdziale autor skupił swoją uwagę na tożsamości adoptowanego dziecka oraz jego potrzebach w kontekście adopcji zagranicznej. W swoich rozważaniach ukazał, iż adopcja stanowi duże wyzwanie zarówno dla rodziców, jak i dziecka. Z kolei przedstawione zostały kwestie związane z nabywaniem tożsamości rasowej dziecka w rodzinie adopcyjnej i międzykulturowymi kompetencjami rodziców adopcyjnych. Omówiono także strategie wychowawcze w sytuacji adopcji międzyrasowej, wśród których autor za Robertem M. Lee wymienił: kulturową asymilację (*cultural assimilation*), akulturację (*enculturation*), rasowe zakorzenienie (*racial inculcation*) lub orientację na wybór dziecka (*child choice*)⁸. Również ta część recenzowanej pracy zasługuje na pełną aprobatę.

Rozdział szósty oraz siódmy stanowią część empiryczną, w której Łukasz Albański przedstawia wyniki swoich badań. W pierwszym, wykorzystując dane statystyczne dotyczące adopcji zagranicznych do Stanów Zjednoczonych, przeanalizował trendy w strumieniu adopcyjnym do tego kraju. Wskazał także na motywacje kandydatów na rodziców adopcyjnych wyróżniając dwa ich typy. W rozdziale siódmym natomiast zostały przedstawione wyniki badań jakościowych przeprowadzonych z wykorzystaniem blogów matek adopcyjnych. Łukasz Albański poddał analizie wpisy kobiet, które dokonały adopcji zagranicznej. Wskazał, że dzięki tej metodzie badań „zebrany materiał pozwala na intymne wejście w zindywidualizowany proces stawania się matką adopcyjną. Dostarcza on możliwości uchwycenia sposobu, w jaki matki adopcyjne konstruują swoje macierzyństwo i nadają mu określone znaczenia”⁹.

⁸ R.M. Lee, *The transracial adoption paradox: history, research, and counseling implications of cultural socialization*, *The Counseling Psychologist*, 2003, 31, s. 711-744; podaje za: Ł. Albański, *Adopcja międzyrasowa*, s. 108.

⁹ Ł. Albański, *Adopcja międzyrasowa*, s. 134.

Dwa ostatnie rozdziały, z pełnym przekonaniem, oceniam bardzo wysoko, w szczególności za szczegółowość i zasadność analiz, co pozwoliło autorowi na wyciągnięcie ciekawych wniosków. Na uznanie zasługuje także pomysł wykorzystania do przeprowadzenia badań internetowych blogów matek adopcyjnych.

Podsumowując, recenzowana książka jest znakomitą rozprawą naukową o wysokiej wartości merytorycznej. Należy docenić przede wszystkim oryginalność podjętej tematyki, która z pewnością zainteresuje szerokie grono odbiorców. Zawarte w niej analizy mają charakter interdyscyplinarny, a autor do ich przeprowadzenia wykorzystał bogatą literaturę przedmiotu. Warto także zwrócić uwagę na fakt, iż badania zostały przeprowadzone za pomocą zarówno metod ilościowych, jak i jakościowych, co pozwoliło na sformułowanie wielu ciekawych wniosków. Praca ta potwierdza wysokie kompetencje badawcze autora i stanowi znaczący wkład do naszej wiedzy o podejmowanym przez niego tytułowym problemie.

Anna Sobczak